

КОНСТАНКЕВИЧ ЮРІЙ ЗІНОВІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ ПРИ ФОРМУВАННІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Концептуальний методологічний рівень конституційного права наразі знаходиться в межах певних невизначеностей щодо напрямів руху відповідної науки. Класичний підхід до розуміння конституційного права як виключно публічної галузі замінюється посткласичним, за яким межі царини цієї галузі сягають як приватних, так і публічних інтересів, знаходження між ними балансу, виникає розуміння «горизонтального ефекту» конституції, відшукування шляхів розвитку не тільки окремої галузі, але й побудова основ суспільства, що надає конституційному праву характеристик скоріше фундаментальної, з орієнтуванням на публічні інтереси, галузі права. Це стосується і того, що конституційне право не слід розглядати автономно від соціальних процесів, що відбуваються наразі, оскільки право повинно бути направлено на найбільш актуальні суспільні проблеми в міждисциплінарному переплетінні з іншими, щонайменше, гуманітарними науками.

Спроба поставити в центр або вивисити певну цінність, як то свобода, життя людини чи людська гідність, це намагання дійти конвенційного висновку, що суспільство готове захищати будь-якою ціною. Проте, вищевказана розпливчастість щодо розуміння головної цінності в науці конституційного права не дозволяє дійти згоди щодо необхідного напрямку руху. Бажання побудувати систему щодо захисту цінностей (у їх взаємодоповнюваності) побуджує шукати шляхи її утворення (системи, інструментів), що й пропонується нами через встановлення відповідних морально-етичних критеріїв до посадових осіб публічної влади при її формуванні. Проте, останні роки розвитку юриспруденції виносять на ціннісний рівень права не тільки уже звичні концепти чи категорії, а й пропонує серйозно поставитись до проблеми толерантності, що, до речі, свідчить про плюралізм цінностей з неможливістю виокремити головну із них. Тобто, з одного боку, толерантність постає в системі конституціоналізму на приблизно одному кшталті із справедливістю і свободою, з іншого боку, слід запропонувати розглянути відповідну категорію з точки зору встановлення морально-етичних критеріїв до посадових осіб публічної влади при її формуванні.

Напрацювання в царині загальнотеоретичної юриспруденції пропонують розглядати толерантність як правову цінність, зокрема, *«цінність громадянського суспільства та правової держави через свої ідеї єднання та взаєморозуміння, зближення та збереження культурної унікальності, уявлення про співіснування з іншим, про необхідність прийняття його*

та межі цього прийняття, про вимоги до дотримання прав іншого та дотримання іншим прав оточуючих» [1, с. 8]. К. Горобець з цього приводу зазначає, що «право, орієнтоване на права людини, так само як і толерантність, є можливими лише в культурі, яка несе в собі ідеї толерантності. І навпаки: толерантність можлива лише в тих спільнотах, де повага до прав людини є соціальною максимою, яку неможливо ставити під сумнів. В основі такої культури, де право і толерантність взаємно зумовлюють один одного, має лежати повага та іронія» [2, с. 105]. Отже, можемо виходити з того, що толерантність є до певної міри терпимістю до іншості, до відмінної ідентичності, що є необхідним у світі плюралізму ідей. Здебільшого, захист прав людини покладається перш за все на повагу до них і взаєморозуміння. З огляду на те, що публічна влада в кінцевому порядку є не просто юридичною фікцією, а зводиться до конкретних публічних особистостей, які такою ж мірою наділені власною ідентичністю, серед іншого, при прийнятті рішень, толерантність може відіграти надважливу роль і як моральна чеснота (критерій) і як категорія, що перебуває в процесі реальної юридизації.

Погляди професора М. Савчина сходяться на тому, що основними цінностями конституціоналізму є свобода, гідність людини, рівність, справедливість, толерантність, верховенство права; принцип толерантності впливає із системного тлумачення статей 11 та 15 Конституції України; конституційне оформлення таких правових принципів *reg se* виражає цілі державної політики у відносинах між різними соціальними спільнотами з метою досягнення загального блага [3, с. 22; 158-159]. Отже, складається відповідна схема, за якої толерантність виступає як конституційна цінність, але водночас може бути відповідним моральним критерієм, якого слід дотримуватись при формуванні публічної влади. Відтак, слід сутнісно співставити, чи обидва варіанти є взаємодоповнюваними, чи навпаки виключають одне одного.

Слід зазначити, що конституційні цінності за своїм змістом призначені, зокрема, для формування такого системного державного апарату, який матиме можливість здійснити їх охорону. Толерантність як цінність з боку публічної влади може бути захищена лише завдяки толерантній владі. І це має стосунок, як до законодавчої влади, так і для інших гілок та місцевого самоврядування. Практика, наприклад, сучасного британського парламентаризму показує, що в її основу покладено, в тому числі, взаємоповагу і толерантність [4, с. 3]. Розвиток сучасного муніципалізму покликаний забезпечити міжкультурний підхід, терпимість та повагу до прав людини в контексті інтеркультурної комунікації в межах однієї територіальної громади, на що муніципальна влада повинна бути спрямована. Судова влада же, безпосередньо пов'язана не тільки із вирішенням конкретних спорів, але й із прийняттям відповідних правових позицій щодо поваги до прав людини. В цьому контексті слушною видається думка Б. Бергера, що риторика толерантності — це відчутна культурна сила права [5, р. 248].

Отже, конституційне право на сьогодні не може не зважати на той факт, що толерантність, яка здебільшого розглядалась як моральна чеснота, набуває юридичного значення. Ба більше, толерантність просувається на ціннісний конституційний рівень, а відтак з'являються методологічні завдання адекватної інтерпретації цього правового явища з тієї точки зору, наскільки толерантність просочується як в приватно-правову, так і в публічну царини. В цьому контексті слід зазначати, що толерантність може виступати відповідним морально-етичним критерієм щодо посадових осіб при формуванні органів публічної влади. Саме толерантність забезпечує взаєморозуміння і терпимість до різноманіття, повагу до прав людини, що є необхідною складовою роботи публічної влади, здійснюють яку посадові особи відповідних органів.

Список використаної літератури:

1. Галицький І. В. Толерантність у правовому житті сучасного суспільства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / І. В. Галицький; кер. роботи Ю. М. Оборотов; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2011. — 17 с.
2. Горобець К. Чи є толерантність правовою цінністю? // Толерантність у транзитивних суспільствах: філософський, правовий, політичний, соціологічний виміри / упоряд. О. Петришин, Д. Вовк, О. Уварова. — Харків : Юрайт, 2016. — С. 99-110.
3. Савчин М.В. Конституціоналізм і природа конституції: Монографія. — Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. — 372 с.
4. Бруслик О. Ю. Конституційно-правовий статус парламенту Великобританії : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. Ю. Бруслик ; кер. роботи С. Г. Серьогіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2017. — 233 с.
5. Berger, Benjamin L. The Cultural Limits of Legal Tolerance. // Canadian Journal of Law and Jurisprudence. Vol. 21. № 2. 2008. P. 245-277.

КОРНИЕНКО ВЛАДИМИР АЛЕКСАНДРОВИЧ

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
аспирант кафедры конституционного права

РЕФОРМА ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ

Любая правовая реформа, в том числе и реформа избирательного законодательства, должна начинаться с ответа на вопрос: какие проблемы мы хотим устранить и каких целей достигнуть. Говоря о проблемах избирательного законодательства остановимся на некоторых из них.

Нестабильность и политизированность. К сожалению чрезмерная политизированность — это следствие низкой политико-правовой культуры